

uelsen, lögmaður, hevði sagt seg burtur úr tingarbeiðinum og hin seinni tí, at tingmaðurin Hans Iversen var sjúkur og tessvegna ikki fyribils kundi mæta í tinginum. a.

Kærleikin til fiskimannsins.

»14. Septbr.« hevur 24. juli grein um hitt nýstovnaða fiskasölufelagið Føroya fiskasöla og málber seg í endanum á hesum hjartasuffi soleiðis:

»Fiskimenn hugsa sitt. Og munu teir taka lut í teirri frí sum skínur út úr »blóðunum« — Dimmu, Dagbl. og Sosialinum — nú útgerðarmenn hava sett hælín oman á? Á komandi tingsetu fer so hesin órættur valsigur lögtingsflokkanna...«

»14. Septbr.« boðaði frá, tá ið hann sá dagsins ljós, at hann strangliga vildi halda seg til sannleikans smölu rás. Bláðsturv í Føroyum var ónossligt og ódámligt starv, men hesin nýfóddi blaðalvin ætlaði at bera sannleikans kyndil hátt og ikki sum hini lata hann osa og rúka, so hann heldur myrkt enn lýsti.

Viðvíkjandi nevndu grein, og tað hon hevur at bera um blóðini,ugu vit við sorg siga, at hesa ferð er hesin lýsandi sannleiksberarin farin av rásini, hansara kyndil rýkur og osar. »Sosialurin« í hvussu so er, hevur onga frí syst um stovnanina av hesum fiskasölufelagið, ið »14. Septbr.« spár verður fiskimanninum eitt svårt trælband. »Føroya Sosial Demokrat« hevur einki sagt um felagið Føroya fiskasöla, hvørki um tað er gott ella ringt, so á hesum sinni er tjóðveldisblaðið so langt frá sannleikanum sum tað kann vera.

Hesa »umsorgan« fyrri áhugamálum fiskimannsins hava annars ikki Tjóðveldismenn lagt so mikið til sjóndar fyrr. Teir siga, at Føroya fiskasöla er útgerðarmannafelag, og útgerðarmenn seta hælín oman á, fiskimenn skulu við lögboðum tvingast at selja hesum felagi fisk sín; men vit vilja örminnast um, at ikki er long tíðin farin, síðan hesir menn, sum nú lýsa frá kærleika sínum til fiskimannsins, lögdu upp í part við teimum, sum ikki munu standa sum mótsöðumenn útgerðarmannsins — heldur verja hansara áhugamál.

Hetta fiskasölufelag er nýstovnað, og ikki eru kunngjördar reglur fyrri virki tess. Vit vita ikki, um fiskimanninum er noktað at sleppa upp í part. Fiskimannafelögin um boða fiskimannin, og tey hava verið

kvírr. Málið skal fara til Tingins, og tá fæst at vita, um skuldsætingar »14. Septbr.« eru sannar, og Tingsins limir seta fiskimannin úttan fyrri og lata útgerðarmannin seta hælín á nakka hans.

Tjóðveldismenn eru farnir at sýna fiskimanni og arbeidara stóran tokka í síðstum. Hetta man vera ein politiskur leikur; nú skal vera friggjað til henda stættin at fáa hann í sín part. Ilt er at siga, hvørja stóðu hesin nýggi flokkur hevur í spurninginum um samfelagsins skipan. Teir hava tosað um at sita við sama borð allir stættir. Skulu vit so hava hitt stættaleysa samfelagið?

Vit skuldu helst öll verið hugað at fingið skil á samfelagnum og tikið við álvara samfelagsins vandamál upp. Nýggir menn tosa um flókjur og óskil, men litið skil verður, tá ið teir flókja sjálvir og flyta fram eina nógv meira eingongda agitation enn nakar annar flokkur. Men fiskimanna- og arbeidarastætturin munu ivaleyst duga at siggja, at um menn sleppa á Ting, sum teir fegin vilja, man valla verða, at teir verða so skjóttir at loysa træturnar hesum stættum til frama.

Fólkaskúlin i Føroyum.

Allir menn eru samdir í tí, at fólkaskúlin er grundarlagið fyrri fólksins menning og framburði, andaligu menning og kroppsligu menning. Har leggst tað fyrsta stóðið fyrri uppaling og kunneleika, og í øllum framburðslondum savnar hugurin seg saman um at gera hann so góðan sum gjørligt. Útbúgva hansara lærarar so, at teir verða førir at røkja sitt starv væl og virðiliga, og gera undirvísingarlíkindini viðvíkjandi húsum og tilfari so laglig, at úrslitið kann verða hitt besta.

Tær frágreiðingar, ið skúlans umsjónarmenn leggja frá sær, bera ikki boð um, at fólkaskúlin í Føroyum arbeidir undir slíkum korum, at kravt kann verða av honum hitt mesta og besta.

Tá ið skúlaskipan varð ásett fyrri hetta land, vórðu skúlar — og fyrri ein part lærarahús — bygdir. Eftir viðurskiftunum vóru hesir skúlar at rópa stásilig hús í mun til vanliga húsa- bygging. Men tíðin er gingin, og menningin á hesum økinum er farin langt fram um tað, ið var at rópa tíðarhóskandi og prýðiligt tá. Litið og einki er gjørt til umvælingar, so manga staðni standa skúlarnir á fallandi fœti,

og tað undirvísingartilfar, sum nýmótans skúlaskapur roknað at vera sjálvandi, saknast so fullkomiliga.

Uttan at flyta fram illsintar atfinningar, so er ikki at siga, at fólkíð í síni heild hevur havt stóran athuga fyrri skúlanum. Vit mugu kanska umbera hesum. Upplýsingarhugaðir menn bóru skúlan inn á fólkíð móti vilja tess. Fólkíð tá stóð á einum stigi, tá ið tey hildu, at skúli og lærari vóru ein óneyðug byrða, sum lögð var á tey — kanska orsakað eisini av tí vanliga illviljanum, sum landsins yvirvald altíð hevði sýnt hinum meíniga manninum. Trupult var eisini at vinna sær til klæði og fœði, og nýggjar útreiðslur stóðu so í alla manna eygum sum reinir fliggindar. Ein kundi sagt, at teir skúlahugaðir mennir skuldu havt gjørt eitt upplýsingararbeiði fyrst, áðrenn teir sluttu skúlar inn á fólkíð. Her er at siga, at upplýsing um gagn av hesum ella hasum vinnur ikki frama so í bráðskundi, og mennir hövdu eisini ta áskoðan — sum eisini røtt var — at tað vóru nettupp skúlarnir, ið bera skuldu út upplýsing og skapa nýggjar tankar, og so státt sjálvir verða sin egin verja. Meneitt upplýsingararbeiði gongur oftast seiliga. Samarbeiðið millum skúlan og fólkíð hevur ikki verið hitt besta, og enn á døgum kenst víða hvar ein hörð andstöða móti skúlanum.

Kommunulógin legði rökning skúlans og ein part av læraralønunum á kommunurnar, og hesar lógreglur hava virkað so, at skúlaviðurskiftini í eini bygd hava lagað seg eftir teimum ymisku sóknarstýrum, sum sitið hava. Menn kunna hava mánad sóknarstýrið, ið hava verið mentaðir og framburðshugaðir á øllum økjum, meðan har afturmóti onnur sóknarstýri hava havt menn, ið hava verið afturhaldandi og pírnir, og sum hava hildið, at ein gomul tíð hevði tað so og so: okkara tíð kundi hava tað á sama hátt. Skúlaviðurskiftini komu tí at snúgva seg eftir teimum farandi og komandi sóknarstýrum. Tó er at siga teimum lokalu skúla- valdum tað til umberingar, at tey vinnuligu og peningaligu viðurskiftini vóru so vánalig, at kommunurnar vóru í heilum í einari peninganeyð og hövdu ikki umstöður at røkja tey mál, tær skuldu hava undir hond.

Uppgávan hjá framtíðini er nú at fara og bóta um eitt mál, sum vit vita er so týðningarmikið fyrri alla tjóðina og allan framburð í landinum. Her tørva beinan vegin nýbyggingar í nógvum stóðum. Ádrastaðni kundi ein ábót og umvæling bótt stórliga um teir ringastu vansarnar. Ymsastaðni í landinum hava

sóknarstýri hesi peningaríku ár lagt figgaráttanina so rúma, at pengar kunna vera lagdir niður til skúlabygging ella skúlaumvæling. Onnur hava ikki verið so umhugsin. Tey hava lagt seg eftir tí vanliga at minka um skattaprocentina, ið væl kann dáma monnum, sum gjalda skulu skattin í lótni, men sum kann koma seinru sóknarstýrum illa við, tá ið mong bygðaviðurskifti verða so út av lagi ring av órökkiskapi, at ein noyðist at gera nakað við tey — og tað verður í einari niðurgongutið við minkandi inntøkum. Ein spurningur, ið verður at umhuga, er, hvussu ættanin skal verða fyrri teimum einstaku skúlanum, ið bygdir skulu vera: um teir skulu gerast so nýmótans, at teir mest sum eins og mangastaðnis í útheiminum vera havdir til framsýningar og har av skulu geva vitjandi eina mynd av landsins høgu mentun og fólkamenning. Vituligt er, at kommunur, sum halda seg hava góð ráð, og har offurviljin er stórus fyrri slíkum málum, seta upp slíkar skreythöllir; men góndin er jú tann, at land ella ríki tekur sin part av slíkum bygningum, og tá ið viðurskiftini eru so, at skúlar í summum pørtum av landinum eru um at detta niður og ikki verandi inni í, skuldi ikki verið rættur landspolitikkur tá bert onkustaðni at sett upp slíkar høllir, og so ikki havt ráð at bóta eitt sindur har, ið ringast er. Annar spurningur, ið frammi liggur viðvíkjandi skúlabygging, er, um vit skulu byggja stórar hövuðs-skúlar, har öll børn úr einum stórum plássi kunna ganga í. Tíðin framman undan hevur verið fyrri hesari hugsanini, men nógvir skúlameiri í nútíðini hava ymsar atfinningar at geva hesari gongdini. Teir siga, at hesir risaskúlarnir, sum savna saman hundradir ella túsundir av børnum, gera barnið ódrótisligt og ófriðiligt. Tað samband, sum vera skal millum barn og lærara, fæst ikki í lag undir hesum viðurskiftum. Skúlin verður sum ein herstöða, og barnið verður bert eitt tal og eingin livandi vera, sum hevur sitt staka sálarliv, sín egna heim ella serligu heimligu viðurskifti. Lærarin við hin stóra miðskúlan fer beinanvegin hvørki stundir ella høvi til at kanna hitt einstaka barnið. Tað verður hann fremmint. Menn halda tí, at býir sum eru í vøkstri heldur skulu byggja fleiri og smærri skúlar ymsastaðni á plássinum. Teir eru lættari at koma til hjá børnunum, og umstöðurnar har eru betri fyrri bæði lærarar og børn, og undirvísing og uppveining í hesum skúlanum fer at geva betri úrslit.

Her eru tikin fram nokur problem og sjónarmið viðvíkjandi hinum føroyska fólkaskúlanum. Nógv er eftir at umrøða, men sum ikki ber til at draga fram í hesum yvirliði.